

مقدمه ۳:

مشکل در جمع بین امر و نهی از ۷ ناحیه قابل فرض است

الف) حُب و بغض نسبت عمل

ب) مصلحت و مفسده موجود در عمل

ج) اراده و کراهت نسبت به عمل

د) انشاء امر و انشاء نهی نسبت به عمل

ه) تعلق بعث اعتباری و زجر اعتباری به یک عمل

و) تعلق وجوب و حرمت به یک عمل

ز) امکان انجام و ترک هم زمان یک عمل (مقام امثال)

از این ۷ ناحیه، یک ناحیه (تعلق وجوب و حرمت)، از امور انتزاعی است چرا که وجوب و حرمت دو مفهوم هستند که از بعث و زجر اعتباری انتزاع می شوند.

درباره‌ی «جمع بین انشاء امر و انشاء نهی» هم چون این دو، دو اعتبار هستند - گفته شده است - که جمع بین دو اعتبار متضاد ممکن است چرا که اگر چه متعلق این اعتبارات، در تضاد با یکدیگر هستند ولی نفس اعتبارات تضادی با یکدیگر ندارند.^۱

اما در ۵ ناحیه دیگر، نزاع قابل فرض است.

پس وقتی یک عمل (صلوة در دار غصبی) بخواهد هم مورد امر باشد و هم مورد نهی، جای این سوال باقی است که:

الف) چگونه مولا این عمل را هم محبوب می دارد و هم مبعوض

ب) چگونه این عمل هم مصلحت دارد و هم مفسده

ج) چگونه مولا نسبت به این عمل هم اراده دارد و هم کراهت

ه) چگونه مولا نسبت به این عمل هم بعث اعتباری کرده است و هم زجر اعتباری

ز) چگونه مکلف هم این عمل را ترک کند و هم انجام دهد.

ما می گوییم:

^۱ . المباحث الاصولیه (فیاض)، ج ۵، ص ۲۹۲

۱. درباره اینکه تضاد احکام در حقیقت در کدام یک از نواحی است و در کدام یک از این نواحی تضادی نیست و آیا در حوزه اعتبارات هم این تضاد قابل تصویر است، در ضمن مباحث به طور مفصل سخن خواهیم گفت.

